Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פּרענומעריערען
אונד דער פּרענומעראציאָנס-בעטראג מיט דעם עמפּפֿאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פּעסט
וואיטצנער בולוואר נומ' 29
וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע
פּעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג, אונד קאָסטעט
פֿיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פֿיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פֿיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פֿיערטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 62, צוועלפֿטער יאהרגאנג — פּעסט, מאָנטאג כב סיון ה.ת'ר'ם'. — Pest, den 31. Mai 1880.

איינע „נאכ-קאָנפֿערענץ" אין בערלין.

וועהרענד דער לעטצטען פֿיער יאהרע האטטען וויר אין פֿאָלגע דער אָריענטאלישען ווירדען אונד קריעגע איינע קאָנסטאנטינאָפּלער קאָנפֿערענץ, איינען בערלינער קאָנגרעס — אונד יעטצט בעקאָממען וויר ווידער איינע „נאכ-קאָנפֿערענץ" אין בערלין.

אם 23-טען דעצעמבער 1876 וואורדע אין קאָנסטאנטינאָפּעל צור אָרדנונג דער אָריענטאלישען ווירדען איינע געזאנדטען-קאָנפֿערענץ ערעאָפֿפֿנעט. דיא געזאנדטען אללער אייראָפּעאישען גראָס-מעכטע קאמען דא צו איינער בעראטהונג צוזאממען אונד שטעללטען פֿאָרדערונגען אן דען סולטאן, וועלכע דיעזער ניכט ערפֿיללען וואָללטע. דיעזע קאָנפֿערענץ וואר צוועקלאָז; דענן אם 24-טען אפּריל 1877 בראך דער רוסיש-טירקישע קריעג אויס!

אם 3-טען מערץ 1878 האטטע רוסלאנד מיט דער טירקייא אין סאן שטעפֿאנאָ איינען פֿריעדענס-פֿערטראג אבגעשלאָססען, נאך וועלכעם דיא גאנצע טירקייא צערשטיקעלט אונד אויף דאס שרעקליכסטע פֿערקירצט העטטע ווערדען זאָללען. וואס אבער דיא איבריגען אייראָפּעאישען מעכטע ניכט צולאססען דורפֿטען. עס וואורדע דאהער אם 13-טען יוני 1878 אין בערלין איין „קאָנגרעס" ערעאָפֿפֿנעט, אום דיעזע פֿיר דיא טירקייא הארטען בעדינגונגען פֿאָן סאן שטעפֿאנאָ צו מילדערן. היער אויף דיעזעם קאָנגרעססע וואַרען אללע רייכס-קאנצלער אונד אויסווערטיגע מיניסטער דער אייראָפּעאישען גראָס-מעכטע פֿערזאממעלט, אונד דיעזע האבען אין דער טירקייא איינע נייע איינטהיילונג אונד פֿערטהיילונג פֿאָרגענאָממען. רומעניען, סערביען אונד מאָנטענעגראָ וואורדען אונאבהענגיג אונד זעלבסטשטענדיגע שטאאטען. רומעניען גאב זיין בעסאראביען אן רוסלאנד אונד בעקאם היעפֿיר פֿאָן דער טירקייא דיא פּראָווינץ דאָברודשא. פֿאָם נאָרד-וועסטליכען טהיילע דער טירקייא בעקאם סערביען איין שטיק — אונד אויך מאָנטענעגראָ זאָללטע זיין שטיק בעקאָממען. עסטערייך-אונגארן בעקאם פֿאָן דער טירקייא דען האפֿען פֿאָן שפּיצא, דיא דאָנוי-אינזעל אדא-קאלעה אונד דיא פֿערוואלטונג באָסניענס אונד דער הערצעגאָווינא. רוסלאנד בעקאם דען נאָרדען דער אזיאטישען טירקייא. — אויסערדעם וואורדע נאָך אים נאָרד-אָסטען דער אייראָפּעאישען טירקייא, נעמליך אין בולגאריען, איינע נייע איינטהיילונג געטראָפֿפֿען. נאָרד-בולגאריען וואורדע איין זעלבסטשטענדיגעס כריסטליכעס פֿירסטענטהום — וועהרענד זיד-בולגאריען אונטער דעם נאמען „אָסט-רומעליען" וואָהל אלס איינע טירקישע, אבער אויך אלס איינע אויטאָנאָמע פּראָווינץ ערקלערט וואורדע, וועלכע דורך איינע אייראָפּעאישע קאָממיסיאָן אָרגאניזירט ווירד. דיא טירקייא פֿערפּפֿליכטעטע זיך, אללע גלייבענס-פּארטייען אין איהרעם רייכע צו עמאנציפּירען, אונד פֿערבעססערונגען אין איהרער פֿערוואלטונג איינצופֿיהרען. — נון העטטע אויך אויף דיעזעם בערלינער קאָנגרעססע בעשטיממט ווערדען זאָללען, וואס גריעכענלאנד פֿאָן דער טירקייא צו בעקאָממען האט; אבער דיא הערען קאָנגרעס-מיטגליעדער וואַרען שאָן דער פֿיעלען בעראטהונגען מידע — אונד זיא האבען גאנץ איינפֿאך דער טירקייא עמפּפֿאָהלען, זיך מיט גריעכענלאנד אויף גיטליכעם וועגע צו פֿערגלייכען. —

נון איזט אבער ביז היינטע צווישען גריעכענלאנד אונד דער טירקייא נאָך קיין פֿערגלייך צו שטאנדע געקאָממען. גריעכענלאנד האט נאָך ניכטס פֿאָן דער טירקייא ערהאלטען; מאָנטענעגראָ קאָנן נאָך אימּמער ניכט זיין שטיקכען נאָרד-אלבאניען בעקאָממען, ווייל עס דיא אלבאנעזען ניכט צולאססען — אונד אויך דיא פֿערשפּראָכענען פֿערבעססערונגען האט דיא טירקייא נאָך אימּמער ניכט דורכגעפֿיהרט. אין דיעזען דריי אנגעלעגענהייטען קאָננען דיא בעשטיממונגען דעם בערלינער קאָנגרעססעס ניכט צור דורכפֿיהרונג געלאנגען — אונד עס מוס יעטצט דאהער אבערמאלס איינע געזאנדטען-קאָנפֿערענץ נאך בערלין איינבעריפֿען ווערדען, אום דיא נאָך ניכט געלאָזטען אָריענטאלישען פֿראגען צור לאָזונג צו ברינגען. — דער בערלינער קאָנגרעס וואורדע פֿאָר צוויי יאהרען אם 13-טען יוני אין בערלין ערעאָפֿפֿנעט — אונד יעטצט זאָלל דאָרט אם 15-טען יוני איינע „נאכ-קאָנפֿערענץ" צוזאממענטרעטען. דיעזע נאכ-קאָנפֿערענץ בילדעט איגענטליך דיא „נאכוועהען" צור קאָנסטאנטינאָפּלער קאָנפֿערענץ אונד צום בערלינער קאָנגרעס.

וויר האבען היער אבזיכטליך דיא געשיכטע דיעזער קאָנפֿערענצען אויספֿיהרליכער דארגעשטעללט, דאמיט דער לעזער וויססע, אום וואס עס זיך יעטצט אויף דער בערלינער „נאכ-קאָנפֿערענץ" האנדלען ווערדע.

וויר ווערדען אלזאָ יעטצט ווידער אין בערלין האָכוויכטיגע פּאָליטישע בעראטהונגען אונד פֿערהאנדלונגען צווישען דען געזאנדטען אללער אייראָפּעאישען גראָסמעכטע האבען, ביינאהע אין זעלבער ווייזע, וויא זיא דאָרט פֿאָר צוויי יאהרען געפֿלאָגען וואורדען. נור איזט היינטע דיא פֿראגע, אָב עס יעטצט ווירקליך דיעזער נאכקאָנפֿערענץ געלינגען ווערדע, נאכטרעגליך אללע צוריקגעבליעבענען פֿעהלער אונד פֿערזוימניססע ענדגילטיג ווידער גוט צו מאכען — אונד אָב ניכט דאנן נאך צוויי יאהרען נאך דיעזער „נאכ-קאָנפֿערענץ" ווידער איינע „נאכ-נאכ-קאָנפֿערענץ" נאָטהווענדיג זיין ווירד.

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אויס דעם רייכסטאגע.) ענדליך האט איינמאל דער אונגארישע רייכסטאג געצייגט, דאס ער, וויא עס זיך „אים ערשפּארונגען" האנדעלט, אויך דען מוטה האט, דער רעגיערונג ענטגעגענצוטרעטען. אין דער פֿרייטאגס-זיטצונג קאם נעמליך איין קייפֿס-פֿערטראג צור פֿערהאנדלונג, דען דיא רעגיערונג מיט דער טהייסבאהן-אקציען-געזעללשאפֿט אבגעשלאָססען האט. דיא רעגיערונג קייפֿטע דיא טהייסבאהן פֿאָן דער געזעללשאפֿט צו גונסטען דעם אונגארישען שטאאטעס. נון קאָממט אבער אין דיעזעם פֿערטראגע אויך דער פּונקט פֿאָר, דאס דיא ביזהעריגען פֿערוואלטונגס-רעטהע דיעזער באהן, דיא זיינערצייט פֿאָן דער אקציען-געזעללשאפֿט אנגעשטעללט וואורדען, פֿיר ווייטערע 10 יאהרע אים אמטע בעלאססען ווערדען מיססען. דיא געהאלטע דיעזער פֿערוואלטונגס-רעטהע בעטראגען יעהרליך איבער 400,000 גולדען. זאָללטען זיא אלזאָ נאָך 10 יאהרע אים אמטע בלייבען, דא ווירדע דיא טהייסבאהן היעדורך דעם שטאאטע אום ווענגסטענס 4 מילליאָנען מעהר צו שטעהען קאָממען, טראָטצדעם דיא פֿערוואלטונגס-רעטהע דעם שטאאטע אלס דאבעי איבערפֿליססיג ערשיינען. שאָן פֿאָר עטוויא 10 טאגען וואורדע דיעזער פֿערטראג דער פֿינאנצ-קאָממיססיאָן דעם רייכסטאגעס צור בעגוטאכטונג איבערוויעזען. אבגלייך אין דער פֿינאנצ-קאָממיססיאָן פֿאסט לויטער רעגיערונגס-פֿריינדליכע מעננער זיטצען, האבען דיעזע דעננאָך דאס פֿאָרגעהען דער רעגיערונג ניכט בילליגען קאָננען, דאס דער שטאאט ביים אנקויפֿע דער טהייסבאהן, בלאָס דאמיט אייניגע פֿערוואלטונגס-רעטהע זיך דיא טאשען פֿיללען קאָננען, 4 מיללאָנען זאָ צו זאגען צום פֿענסטער היניסווערפֿען זאָלל. מיניסטער-פּרעזידענט טיסאָ גאב נון אין דער פֿינאנצ-קאָממיססיאָן נאך, דאס דער ערוועהנטע פּונקט אים טהייסבאהן-קויפֿס-פֿערטראגע איינע וועזענטליכע ענדערונג ערפֿאהרען זאָלל. דיעזער פּונקט זאָללטע נון דאהין לויטען, דאס דיא פֿערוואלטונגס-רעטהע וואָהל אין איהרעם אמטע 10 יאהרע בעלאססען ווערדען מיססען, דאך זאָללען זיא יעהרליך ניכט מעהר 400,000, זאָנדערן נור 100,000 גול' ערהאלטען. אין 10 יאהרען ווירדע דאס אן דיא פֿערוואלטונגס-רעטהע אויסצובעצאהלענדע געהאלט דעמנאך בלאָס איינע מיללאָן אויסמאכען. דיא פֿינאנצ-קאָממיססיאָן גינג אויף דיעזען פֿאָרשלאג דעס מיניסטער-פּרעזידענטען איין. אין דער פֿרייטאגס-זיטצונג קאם יעדאך דער פֿערטראג אים רייכסטאגע צור פֿערהאנדלונג, ביי וועלכער געלעגענהייט דער גאנצע, אויף דיא בעצאהלונג דער איבערפֿליססיגען פֿערוואלטונגס-רעטהע בעציגליכע פּונקט מיט גראָסער מאיאָריטעט פֿערוואָרפֿען וואורדע, זעלבסט דיא טרייעסטען אנהענגער דער רעגיערונג שטיממטען דיעזעס מאל געגען דיעזען פּונקט, דא דער אונגארישע שטאאט ניכט זאָ רייך איזט, אום אויך נור איינע מיללאָן אוננאטהיגער-ווייזע הינויסצו ווערפֿען. דיא רעגיערונג וואורדע אנגעוויעזען, מיט דער אקציען-געזעללשאפֿט דער טהייסבאהן נאך איינמאל אין אונטערהאנדלונג צו טרעטען, דאמיט דער אויף דיא ביבעהאלטונג אונד בעזאָלדונג דער פֿערוואלטונגס-רעטהע בעציגליכע פּונקט גענצליך געשטריכען ווערדע, עס אונטערליעגט קיינעם צווייפֿעל, דאס דיא אקציען-געזעללשאפֿט היעגעגען גאר קיינע איינווענדונג ערהעבען ווערדע. דיא בעזיטצער דער אייזענבאהן-אקציען העטטען יא גאר קיינען נוטצען דאפֿאָן, ווענן דיא פֿערוואלטונגס-רעטהע אויך פֿערנערהין איין געהאלט בעציעהען ווירדען; אללײן זעלבסט ווענן דיא אקציען-בעזיטצער יא פֿיר דיא ביבעהאלטונג דיעזעס פּונקטעס שטיממען זאָללטען, אויס ריקזיכט פֿיר דיא פֿערוואלטונגס-רעטהע, זאָ איזט דאך קיינע געפֿאהר פֿאָרהאנדען, דאס היעדורך דער גאנצע קויפֿ-פֿערטראג ריקגענגיג געמאכט ווערדען קאָננטע. דער אונגארישע שטאאט בעפֿאנד זיך נעמליך אויך ביזהער אים בעזיטצע דער מייסטען אקציען דער טהייסבאהן. עס ליעגט אלזאָ אין דער מאכט דעס שטאאטעס, דיא איבריגען אקציען-בעזיטצער איינפֿאך צו „איבערשטיממען". אימּמערהין האט דער רייכסטאג דיעסמאל דען בעווייז געליעפֿערט, דאס ער, וויא עס זיך „אים ערשפּארונגען" האנדעלט, זיך דעם ווילּלען דער רעגיערונג דורכאויס ניכט פֿיגט, זאָנדערן פֿורכטלאָז אונד נאך בעסטער איבערצייגונג אים אינטערעססע דעס לאנדעס האנדעלט! —

* (מיט דען יודען זאָלל אויך דען כריסטען געהאָלפֿען ווערדען!) געגענווערטיג פֿינדעט אין מאדריד דיא פֿאָן אונס בערייטס פֿאָר וואָכען ערוועהנטע קאָנפֿערענץ שטאטט, וועלכע עס זיך צור אויפֿגאבע געמאכט, דיא פֿערהעלטניססע דער יודען אין מאראָקקא צו רעגעלן, דאמיט זיך דאָרט יודען-פֿערפֿאָלגונגען אונד יודען-מאָרדע ניכט ווידערהאָלען קאָננען. אין דיעזער קאָנפֿערענץ ערשיענען פֿערטרעטער-מעננער אללער שטאאטען אייראָפּאס. נון איזט עס אבער טהאטזאכע, דאס אין מאראָקקא ניכט בלאָס דיא

פיהלע. אלס דער פרעמדע בערייטס איינגעשלאפען וואר, אפפנעטע דיא פרויא איהם נייגירדע דאס איהר אנפערטרויטע געלד-פאקעט, אום צו זעהען, אב דאסזעלבע איינע בעדייטענדע סוממע ענטהאלט. אוים דער אונשולדיגען „נייגירדע" ווארדע יעדאך אלסבאלד איין זעהר טרויריגער ערנסט. דיא פרויא ווארדע נעמליך פאם אנבליקע דער אונגעהייערן געלד-סוממע זא געבלענדעט, דאס אין איהר דער געדאנקע אויפשטיעג, דען פרעמדען אים שלאפע צו ערמארדען, אום זיך דאס געלד אנצואייגנען. אהנע זיך פיעל צו בעזינגען, ערגריפף דיעזעלבע איין ראזיר-מעססער אונד שניטט דעם שלאפענדען דיא קעהלע דורך, וואראויף זיא דען טאדטען קארפער אים קעללער פערשארטע. צווייא טאגע שפעטער טראפען דיא ביידען ברידער איין, פראגטען דיא מוטטער, ווא דען דער פרעמדע אמעריקאנער זייא? זיא מאכטע פאר איהרען זאהנען קיין געהיימניס דאריים, דאס זיא דענזעלבען ערמארדעט, אום מיט דעם פיעלען געלדע זיך אונד איהרע ביידען זאהנע גליקליך צו מאכען. יעטצט ערסט ערפיהר זיא, דאס זיא איהרעם אייגענען זאהנע דען האלז דורכגעשניטטען. אים פערצווייפלונג ליעף זיא זעלבסט צום געריכטע, אום זיך אנצוצייגען. דעם געריכטע זעלבסט ערשיען דאס גאנצע אלס אונגלויבהאפט, ביז דיא ביידען ברידער דיא פאן דער מוטטער פעראיבטע מארד-טהאט בעשטעטיגטען. (דיעזע געשיכטע איזט אינס אונגלויבליך. עס איזט איינע אלטע געשיכטע, וועלכע יעטצט פיעללייכט פאן אירגענד איינעם צייטונגס-שרייבער, וועלכער ניכטס בעססערעס צו שרייבען האטטע, אויפגעפרישט ווארדע.)

*(דיא אונגארישע ביבעל-איבערזעטצונג דעם העררן אינגנאץ רייך.) דער געוועזענע פעסטער נארמאל-שול-לעהרער, העדר איגנאץ רייך, פערפאססער דעם „בית־אל" אונד „בית־לחם", האט פאר קורצעם איינע איבערזעטצונג דער „חמשה חמשי תורה" אינס אונגארישע בעגאננען. „ספר בראשית" איזט בערייטס געדרוקט. העדר רייך איבערדייכטע איין עקסעמפלאר זיינעס, אינס אונגארישע איבערזעטצטען „ספר בראשית" איהן דעם וועגע דעם מיניסטעריאמס זיינער מאיעסטעט דעם קאניגע פראנץ יאזעף. דיעזער טאגע ערהיעלט העדר רייך איינע צושריפט, פאם קולטוס-מיניסטער טרעפארט אונטערצייכנעט, וואריין עס אונטער אנדערעם הייסט: „לויט צושריפט דעם מיניסטערס אום דיא פערזאן דעם קאניגס פאם 21-טען אפריל דיעזעס יאהרעס האט זיינע קאיזערליכע אונד אפאסטאלישע קאניגליכע מאיעסטעט לויט אללערהאכסטער ענטשליעסונג פאם 15. ערוועהנטען מאנאטס אללערגנעדיגסט גערוהט, דאס פאן איגנאץ רייך אינס אונגארישע איבערזעטצטע ערסטע בוך מאזעס (ספר בראשית) פיר זיינע פאמיליען-ביבליאטהעק אנצונעהמען!" — דיעזע אללערהאכסטע אויסצייכנונג ווארדע דעם לעהרער איגנאץ רייך שאן צום פיערטען מאלע צו טהייל, דא איך זיין „בית־אל" אונד צווייא יאהרגעגנג זיינעס יאהרביכעס „בית-לחם" פיר דיא פאמיליען-ביבליאטהעק זיינער מאיעסטעט אנגענאממען ווארדען. וויר פרייען אונס איבער דיעזע, איינעם פערדיענסטפאללען יידישען לעהרער צו טהייל געווארדענע אללערהאכסטע אויסצייכנונג, אים זא מעהר, אלס וויר היערין איינען „קדוש השם" ערבליקען! —

בריעפע דער רעדאקציאן.

העררן עמאנועל ראזנער, מונקאטש: העדר ראבבינער דר' לעהמאנן אויס מאינץ איזט אים בעזיטצע דעס ספר „יוסף אומץ", פאן וועלכעם זעלבסט אחד בעיר ושנים במשפחה קיין עקסעמפלאר פארהאנדען. וואללען זיא זיך פריינדליכסט אין בעצוג אויף דיא אבווייכענדע אנגאבע דעם „סדר הדורות" אן העררן דר' לעהמאנן אום אויסקונפט ווענדען. —

אן מעהרערע: איבער דען באראשאר-מישקאלצער הייראטס-אויסשטאטטונגס-פעראיין איזט ווידער אללעס שטילל געווארדען. וויר וויססען ניכט, אב דיא אויסגעשריעבען געוועזענע גענעראל-פערזאממלונג איבערהויפט צו שטאנדע געקאממען. זאללטע איבער דאס געשעהענע עטוואס אין דיא אפפענטליכקייט דרינגען, זא ווערדען וויר עס געוויס ניכט אונטערלאססען, דאסזעלבע אויך אין אונזערעם בלאטטע אויספיהרליך מיטצוטהיילען.

געשעפטסבעריכט

פעסטער פרייזע

געטריידע-געשעפט. פאן ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר שוואך. 5000 מטצר' ווארדען פערקויפט.

ווייצען טהייס 750 מעטרצ' 77. קילא 12,70 גולד. 1000 מעטרצטר, 75,7 קילא 12,50 גולד. 500 מעטרצטר' 76,7 ק' 12,30 גולדען. 300 מטרצ' 75. קילא 12,25 גול. 400 מטרצ' 76,4 קילא' 12,60 גול. — (אללעס פער דרייא מאנאטע.) —

ווייצען פער הערבסט 10,25—10,30 גולד.

האפער פער הערבסט 6,15 — 6,20 גולד.

קוקורוץ באנאטער פער מאי-יוני 1880, 7,80 — 7,85 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה-מארקט. ביא דעם אם 26-טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואכענמארקטע ווארדען 1534 שטיק גראס- אונד 1028 קליין-פיעה צו מארקטע געבראכט. היעפאן ווארדען פערקויפט: 31 שטיק שטיערע, פער שטיק פאן 78 — 163 גולדען — 705 אכסען דאס פאאר פאן 180 — 327 גולד. 732 קיהע, דאס פאאר פאן 130—240 גולד. 120 מעלק-קיהע דאס שטיק פאן 74—180 גול. 55 שטיק ביפפעל, דאס פאאר צו 160—226 גול, 861 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאן 11 — 26 גולד. 167 שטיק לעממער דאס פאאר 5 — 9 גול. פרייזע פער 100 קילא: אכסען-פלייש 52 — 55 גולד — קוה-פלייש 50 — 53 גולד., קאלב-פלייש 60 — 80 גולד. ביפפעל-פלייש 46—49 גולד.—

לאטטא-ציעהונג פאם 26-טען מאי 1880.

ברינן 79 85 40 28 8

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

לאקאל-פערענדערונג.

בעעהרע מיך, דען געעהרטען העררען רייזענדען בעקאננט צו מאכען, דאס מיין היעזיגעס גאסטהויז, זייט 1-טען מאי רעסטעיגאססע נומ' 8 זיך בעפינדעט, אונד בין בעשטרעבט, זאוואהל מיט קוואַרטיער אלס גוטער קאסט, ביללינג אונד סאליד צו בעדיענען. וואס „כשרות" בעטריפפט, קאנן מאן זיך ביא הרב הגאון נ"י ראבבינער דער ארטהאדאקסען געמיינדע איבער מיינע פערזאן ערקונדיגען. איך בעפאססע איך מיך מיט אללען גאטטונגען אייפטראגען אים דער פראוויינץ — אונד געבע איך אויסקונפט איבער פראצעססע, זאוואהל ביא דער קאניגליכען טאפעל, אלס אויך ביים אבערסטען געריכטס-האף.

הכ' אליעזר ברינן.

דיא שאנסטען גאלדשטיקערייען

איין פריכת אונד מאנטעל.

ק. גרינוואלד

בודאפעסט, לאנדשטראסע, הוסארישעס הויז, עמפפיעהלט זיך צור אנפערטיגונג אללער פאראמענטען קונסט-גאלדשטיקערייען פיר טעמפעל, זאוואהל נאך אלטעם, אלס אויך נאך נייעם ריטוס, אונד בירגט דעססען זייט 32 יאהרען ערוואָרבענער וואהלפערדיענטער רוף, וויא אויך דיא פיר דען טעמפעל אין פעסט, וויען, מישקאלץ אונד פיר נאך מעהרערע גראָסע געמיינדען, צור אללגעמיינען צופריעדענהייט אויסגעפיהרטען ארבייטען — וואָריבער צייגניססע פאָרליעגען, — פיר סאָלידע אונד בעסטע עפפעקטויירונג.

צייכנונגען אין גראסטער אויסוואהל ליעגען צור איינזיכט אויף.

אנצייגע.

דיא גליך צאהנשמערצ-שטיללענדע „אפריקאנישע קריסטער-צאהנטינקטור" געגען האהלע צאהנע איזט צו האבען ביים פראקטישען ארצט אלעקסאנדער פייכטמאנן קאניגסגאססע נ' 71, פער פלאשע 50 קר', קליינערע פלאשע 25 קרייצער. אייפטריגע אים דער פראוויינץ ווערדען ענטגעגענגענאממען.

משוררים.

איך בענאטהיגע איינען טענאר אונד איינען באסס, וועלכע פאלניש זינגען קאננען אונד אויך נאָטען פערשטעהען. מאנאטליכעס געהאלט 10—12 גולדען זאממט קאסט אונד קוואַרטיער. בעווערבער וואללען זיך זאבאלד אלס מאגליך ווענדען אן מאזעס קרענער, קאנטאר אין קלויזענבורג.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע.	קוואליטעט פר.-העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
ווייצען נייער באנאטער	—	—.——.—
" "	75	12.10—12.25
" "	76	12.30—12.40
" "	77	12.50—12.60
" "	78	12.65—12.75
" "	79	—.——.—
" "	80	—.——.—
טהייס	74	—.——.—
" "	75	12.15—12.30
" "	76	12.40—12.50
" "	77	12.60—12.70
" "	78	12.75—12.85
" "	79	—.——.—
" "	80	—.——.—
פעסטער באָדען	74	—.——.—
" "	75	12.10—12.20
" "	76	12.25—12.30
" "	77	12.40—12.50
" "	78	12.60—12.65
" "	79	—.——.—
" "	80	—.——.—
וויסענבורגער	74	—.——.—
" "	75	—.——.—
" "	76	12.10—12.25
" "	77	12.35—12.45
" "	78	12.55—12.65
" "	79	12.70—12.80

פריכטע	קוואליטעט פר.-העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קארן	72	9.90—10.10
גערסטע מאלץ	62	9.——8.20
גערסטע פוטטער	62	7.95—7.65
האפער	41	7.50—7.20
קוקורוץ באנאטער	—	—.——.—
אנדערער	73	7.50—7.40
הירזע	—	7.80—7.60

[illegible]	פער 100 קילאגראמם
ווייצען פער אקטאבער	10.17
" "	—.—
" פריהיאהר	—.—
קוקורוץ "	7.80
גערסטע "	—.—
האפער "	6.10
" "	—.—
רעפס "	—.—

באללען-מעהל	פל.	קר.
נומער 0	22	80
" 1	22	20
" 2	21	60
" 3	20	50
" 4	19	50
" 5	18	80
" 6	18	60
" 7	18	—
" 8	17	20
" 8½	16	20

דער באללען צו 100 קילאגראמם מיט זאק

שפיריטוס: אלטע מעהארע פריקענטע	35	—
" נייע " קארטאפפעל	33	—

קורז-טאבעללע פאם 26. מאי.

געלד-קורז	פל.	קר.
זילבער-אגיא	100	—
דוקאטען	5	53
עסטערייך-אונגארישעס 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	9	40
נאפאלעאנדאר	9	40
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	15
20 מארקשטיקע	11	61
פאפיער-רובעל	1	25

לאזע.	פל.	קר.
1854-ער 4 פראצענטיגע שטאאטס-לאזע	123	50
1860-ער " גאנצע	130	50
דעטטא " פינפטעל	130	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	174	50
דעטטא " 50 "	174	25
קאמא רעגולענשיינע	29	—
טירקען-לאזע	16	60
קרעדיט-לאזע	178	75
קלארי-לאזע צו 40 גולדען	43	50
דאנוי-דאמפשיפפ-פארטס-לאזע	107	50
אינסברוקער לאזע	24	—
קעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	16	—
[illegible] לאזע " 20 "	20	20
אפענער לאזע " 40 "	44	25
פאלפי לאזע " 40 "	42	—
רודאלפס-לאזע " 10 "	17	40
סאלם-לאזע " 40 "	52	50
וואלדשטיינער לאזע " 20 "	22	25
סט.-גענאיס לאזע " 40 "	44	25

לאזע.	פל.	קר.
[illegible] לאזע צו 20 גולדען	25	—
[illegible] לאזע " 100 "	125	50
דעטטא " 50 "	62	50
וואלדשטיין-לאזע " 20 "	33	50
ווינדישגרעטץ " 20 "	27	—
אונגארישע פרעמיען-לאזע צו 100 גולד.	110	50
דעטטא צו 50 גולדען	109	—
וויענער לאזע	118	—

ווערטה-פאפיערע	פל.	קר.
אונגארישע גאלד-רענטע	106	50
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	94	50
טעמעשווער-באנאטער	93	50
זיעבענבירגישע	93	—
גאליצישע	97	50
בוקאווינער	95	50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	125	75
וויינצעהענט-אבלאזונגס-אבליגאציאנען	92	35
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באדענקרעדיט צו 5 איינהאלב פראצענט	101	50
דער אונגארישען היפאטהעקען-באנק צו 5 פראצענט	96	25
דער אונגארישען אללגעמיינען באדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 איינהאלב פראצענט	96	—
דעטטא צו 6 פראצענט	102	—
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	102	75
דער אסטבאהן	82	25
דער נארד-אסטבאהן	145	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

דישען נאציאָן דעם אייסלאַנדע געגענאיבער געוויס ניכט צור עהרע געררייכט. דורך שטרענגערע בעשטראַפֿונגען איין ענדע געמאכט ווערדען! — (דער פֿערשטאָרבענע וואורדע אים יאהרע 1842 געבאָרען. ער וואר וויצע-געשפאַן דעם וויעזעלבורגער קאָמיטאטס, אונד וואורדע שפּעטער צום אָבערגעשפּאַן דעם פֿעראייניגטען פּעשט-פּיליש-שאָלטער קאָמיטאטס ערנאננט, וועלכעס אמט ער ביז צום יאהרע 1873 מיט גראָסער געשיקליכקייט פֿיהרטע. אלס מיטגליעד דעס אָבערהויזעס ענטפֿאלטעטע דערזעלבע איינע לעבהאַפֿטע טהעטיגקייט. שפּעטער ליעס ער זיך אים וויעזעלבורגער וואהלבעצירקע אלס אבגעאָרדנעטער אינס פּאַרלאַמענט וועהלען. אלס באראָן שימאָני דיא האנדעלסמיניסטער-שטעללע ניעדערלעגטע, וואורדע מיט דעם גראַפֿען זיטשי פֿעראַרם ווענן איבערנאהמע דער שטעללע אלס האנדעלס-מיניסטער אינטערהאנדעלט. דיעזע אינטערהאנדלונג בליעב יעדאָך ערפֿאָלגלאָז. אים יאהרע 1878 וואורדע ער צום שטאאטס-סעקרעטער אים מיניסטעריום דעס אינגערן ערנאננט, וואָ ער דיא רעכטע האנד טיסאָ'ס בילדעטע. שאָן אים יאהרע 1879 מוסטע ער יעדאָך דיעזע שטעללע וועגען דער בעקאנטען אנגריפֿע דעס הערן יאָהאַן אשבאָט ניעדערלעגען, אום ענדליך אים „רעללע" זיין האָפֿפֿנונגספֿאָללעס לעבען בעשליעסען צו מיססען!)

* (איינע בעאבזיכטיגטע „געוואלטזאמע טויפֿע.") אים דעם בעריהמטען קוראָרטע מעראַן (טיראָל) ווירד פֿאָלגענדעס בעריכטעט: „אונזער אָרט איזט בעקאננטליך איין זאממעלפּלאַטץ פֿיר ברוסט-קראַנקע, דיא היער היילונג אָדער מינדעסטענס מילדערונג איהרעס ליידענס זוכען. געגענווערטיג בעפֿינדען זיך היער בערייטס איבער 6000 גאַסטע, אללען קאָנפֿעססיאָנען אונד מענשען-קלאססען אנגעהאָרענד. אונטער דען קראנקען גיבט'ס קיינע אונטערשיעדע דער קאָנפֿעססיאָן אונד דעס שטאנדעס, דא יעדער מיט זיינעם ליידען גענוג צו טהון האט אונד קיינע ליסט פֿערשפּירט, זיך אום דיא קאָנפֿעססיאָן אָדער דען שטאנד דעס אנדערען צו קימטערן. עס איזט דאהער נור נאטירליך, דאס אונטער דען גענעזען דיא אינגעשטאָרטעסטע רוהע הערשט. דיעזער טאגע יעדאָך וואורדע דיעזע רוהע אין זעהר פּיינליכער וויזע געשטאָרט אונד צוואר דורך איינען קאטהאָלישען גייסטליכען: איינע יידישע פֿרויא אויס דרעזדען בעפֿאנד זיך נעמליך עבענפֿאללס היער מיט איהרעם 21-יעהריגען זאָהנע, דער אן דער „שווינדזוכט" ליטט. דער צושטאנד דעס יונגען מאננעס פֿערשלימטערטע זיך פֿאָן טאג צו טאג, מאן ערוואַרטעטע שטינדליך דען איינטריטט דעס טאָדעס. דיא צערטליכע מוטטער וואַכטע בערייטס פֿיעלע טאגע אונד נעכטע אונאונטערבראָכען אם קראנקען-בעטטע איהרעס זאָהנעס. אונד וואורדע היערביא נור פֿאָן איינער קלאָסטער-פֿרויא אונטערשטיטצט. ענדליך וואַרען אָבער דיא קרעפֿטע דער צערטליכען מוטטער פֿאָן דעם פֿיעלען וואַכען ערשאָפּפֿט. אויף וויעדערהאָלטעס צורעדען דער קלאָסטער-פֿרויא בעגאַב זיך דיא ווייננענדע מוטטער אין איין נעבענצימטער, אום זיך דורך איינען קורצען שלומטער צו ערהאָלען, דיא „נאָננע" בענוטצטע יעדאָך דיא אבוועזענהייט דער מוטטער דאַצו, אום אין אללער איילע איינען קאטהאָלישען גייסטליכען הערבייצורופֿען צו לאַססען, דער אן דעם בערייטס בעוואוסטלאָזען קראנקען „דיא טויפֿע" פֿאָללציעהען זאָללטע. דער גייסטליכע ערשיען אונד וואָללטע זאָעבען דאס קראנקען-צימטער פֿאָן איננען אבשפּערען, אום ביא דער פֿאָרצונעהמענדען טויפֿע פֿאָן קיינער זייטע געשטאָרט צו ווערדען. דיא מוטטער דעס קראנקען וואורדע יעדאָך דורך דאס היעדורך ענטשטאַנדענע געריייש אויס איהרעם אונרוהיגען שלומטער ערוואַכט. זיא שפּראַנג אויס דעם נעבענצימטער אונד איילטע אן דאס קראנקען-לאַגער איהרעס זאָהנעס, וואָ זיא צו איהרעם שרעקקען דען קאטהאָלישען גייסטליכען אין זיינעם „אָרנאַטע" (גייסטליכער-קליידונג) טראַף, דער עבען מיט דען פֿאָרבערייטונגען צור פֿאָרנאהמע דער טויפֿע בעשעפֿטיגט וואַר. עס ענטשפּאַנן זיך נון אם שטערבע-לאַגער דעס קראנקען איינע פֿאָרמליכע ראַופֿערייא צווישען דער יידישען פֿרויא אונד דעם קאטהאָלישען גייסטליכען, דער דיא טויפֿע אן דעם בעוואוסטלאָזען אונד אין דען לעטצטען צוגען ליעגענדען יונגען מאננע געוואַלטזאַם פֿאָללציעהען וואָללטע. אין דיעזעם פֿערצווייפֿעלטען קאַמפּפֿע ריס דיא מוטטער דעם האַרטנעקיגען גייסטליכען דען קאָסטבאַרען אָרנאַט אין טויזענד פֿעטצען, דער יעדאָך נאָך אימטער ניכט וויכען וואָללטע. אויף דען לערם איילטען ענדליך מעהרערע באַדע-געסטע הערביא. דיא דען גייסטליכען ערגריפֿפֿען אונד אויס דעם צימטער שטיעסען. אינצווישען האטטע דער קראנקע זיינע זעעלע אויסגעהויכט. דער טרויערנדען מוטטער בליעב נור דער טראָסט, דאס איהר זאָהן וועניגסטענס „אלס יודע" געשטאָרבען איזט אונד וואָמיט צו „קבר ישראל" געבראכט ווערדען קאָננטע. געגען דען גייסטליכען וואורדע זייטענס דער בעהאָרדע איינע אונטערזוכונג איינגעלייטעט." — זאָ ווייט דער בעריכט. — וויר זעהען אויס אללעדעם, דאס זעלבסט אין אונזערעם יאהרהונדערטע דער אויפֿקלערונג אין מאנכעס קאטהאָלישען גייסטליכען דער „פֿאַנאַטיזמוס" נאָך אימטער ניכט אויסגעשטאָרבען. וויר זינד נייגיעריג, וואס דעם גייסטליכען פֿיר דען בעאבזיכטיגטען „זעעלען-ריב" געשעהען ווירד. — דיא געשיכטע האט זעהר פֿיעלע ביישפּיעלע אויפֿצוווייזען, דאס קאטהאָלישע גייסטליכע קינדער יידישער עלטערן אָהנע דערען איינווילליגונג געטויפֿט. זיא האט פֿערנער ביישפּיעלע, דאס קאטהאָלישע גייסטליכע אן יידישען קראנקען, דיא אין כריסטליכען שפּיטאָלערן זיך בעפֿאנדען אונד אין דען לעטצטען צוגען וואַרען, דיא טויפֿע פֿאָללצאָגען. דיעזע „טויפֿען", וויא איננערעכט זיא אויך וואַרען, וואורדען נאָך אימטער אלס „גילטיג" ערקלערט. דאס אבער איין זאָלכער גייסטליכער פֿיר זיינע איננערעכטע האנדלונגסווייזע אויך דיא פֿערדיענטע שטראַפֿע ערהאַלטען העטטע, דאַפֿיר וויססען וויר קיין ביישפּיעל. אונד דאָך שפּריכט מאן אימטער פֿאָן דער „גלייכהייט דער קאָנפֿעססיאָנען"! ליידער איזט דאס אין ווירקליכקייט ניכט דער פֿאַלל, דא דער קאטהאָלישען קאָנפֿעססיאָן נאָך אימטער דיא העררשער-ראָללע צוגעטהיילט איזט! —

* (דיא אויסוואנדערונגס-אנגעלעגענהייט אים פּאַרלאַמענטע.) דיא צאהלרייכען אויסוואנדערונגען אויס דען קאָמיטאטען אָבער-אונגאַרנס נאָך אמעריקא האט ענדליך אויך אין דער פּאַרלאַמענטס-זיטצונג איינע לעבהאַפֿטע בעראַטהונג הערפֿאָרגערופֿען. אין דער זאַמסטאַג-זיטצונג וואורדע נעמליך איינע פּעטיציאָן דער שאראָשער קאָמיטאטס-בעהאָרדע פֿערלעזען, וועלכע אן דען רייכסטאַג דיא ביטטע ריכטעטע, דאס דיא היופֿיגען אויסוואנדערונגען אויס יענעם קאָמיטאטע נאָך אמעריקא דורך דיא געאייגנעטען מיטטעל פֿערהינדערט ווערדען מאָגען; דיא פּעטיציאָנס-קאָממיססיאָן שטעללטע דען אנטראַג, דאס דיעזע פּעטיציאָן דעם הערן טיסאָ אלס מיניסטער דעס איננערן איבערגעבען ווערדע, דאמיט ער אין דער אנגעלעגענהייט נאָך בעסטעם געוויססען פֿערפֿאַהרען קאָננע. — דער דעפּוטירטע האָראָשי וואר יעדאָך מיט דיעזעם אנטראַגע ניכט צופֿריעדען, זאָנדערן דריקטע דען וואונש אויס, דאס דער אונגארישע רייכסטאַג דאס אויסוואנדערן דורך איין אייגענעס געזעטץ אויפֿ'ס שטרענגסטע פֿערביעטען מאָגע! — דער דעפּוטירטע איוואנקא טהיילטע מיט, דאס איין געוויסער בעקאננטער אים פֿעראיינע מיט 150 אנדערען פּערזאָנען פֿאָר קורצעם נאָך אמעריקא אויסגעוואנדערט. דיעזען לייטען געהט עס יעדאָך יעממערליך שלעכט. ער ערהיעלט נון פֿאָן דיעזעם בעקאננטען איינען בריעף, וואָרין ער איהם איינע אונטערשטיטצונג צור ריקרייזע נאָך אונגאַרן ביטטעט, דא זיא אין אמעריקא אללע צו גרונדע געהען מיססען! — דיעזע מיטטהיילונג ריעף אים פּאַרלאַמענטע איינע טיעפֿע עררעגונג הערפֿאָר. היעראויף ערהאָב זיך טיסאָ אונד זאגטע: איך האבע שאָן פֿאָר מאָנאַטען דיא געאייגנעטען פֿערפֿיגונגען געטראָפֿפֿען, אום דער אויס-

---

אונד נעמאנד נעטרויעטע זיך, דען אנטראַג צו שטעללען, דאס מאַן זיך דען בעלאַגערערן ערגעבען מאָגע.

ענדליך ערבאַרמטען זיך צוויא אייטוואָהנער דער שטאדט אונד אין איינער פֿינסטערן שטירמישען נאַכט קאַמען 400 סאָלדאַטען פֿאָן דער בעלאַגערונגס-אַרמעע אין דיא שטאדט איינגעבראָכען. דא ערוואַכטען פּלאָטצליך דיא ווערטהיידיגער, שפּערטען שנעלל דיא טהאָרע אב אונד גריפֿפֿען נון דיא שאָן איינגעדרונגענען סאָלדאַטען מיט דאָפּפּעלטער וואוטה אן. פֿאַסט צוויא שטונדען לאַנג וויטהעטע דאס שלאַכטען אין דער פֿינסטערניס. ענדליך וואורדע דאס טהאָר פֿאָן דען בעלאַגערערן געשפּרענגט אונד אונטער לויטעם יובעלגעשרייא שטירמטען דיא סאָלדאַטען אין דיא שטאדט. אָבער דער זיעג וואר איהנען ניכט זאָ לייכט, דיא פֿערהונגערטען ווערטהיידיגער קעמפּפֿטען מיט איהרען לעטצטען קרעפֿטען וויא הונגריגע וואָלפֿע. אם גרימטיגסטען וואר דער קאַמפּף אויף דעם מאַרקטפּלאַטצע. — היער שטאַנד דער שניידער-קאָניג מיט זיינען שטאַרקען לייבגאַרדען אונד לייסטעטע דען האַרטנעקיגסטען ווידערשטאַנד. דיא נאַכט נאַהם הינדורך דויערטע דאס שלאַכטען אונד וויטהען, דיא שטראַסען פֿיללטען זיך מיט לייכען, דאַצווישען שטראָמטע דאס בלוט, היער האַרטע מאַן דאס וועהגעשרייא דער שטערבענדען, דאָרט דאס וואוטה-געשרייא דער זיעגער. נאָך לאַנגעם, בלוטיגעם קאַמפּפֿע מוסטען דיא ווערטהיידיגער ענדליך אונטערליעגען. וויער פֿליעהען קאָננטע, פֿלאָה אונד פֿערשטעקטע זיך אין האָהלען אונד אין קעללערן. דער פּראָפֿעט אונד שניידער-קאָניג יאָהאַן פֿערקראָך זיך אויף דען באָדען. ער וואורדע אָבער פֿאָן איינעם קנאַבען פֿערראַטהען, ערווישט אונד מיט שטריקען געבונדען.

מיט טיעפֿער ערשיטטערונג זאה דער איינציעהענדע קאָממאַנדאַנט דער בעלאַגערונגס-אַרמעע דיא שרעקליכע פֿערוויסטונג אונד דאס אללגעמיינע עלענד, וועלכעס אויף דען מאַגערן טאָדטבלייכען געזיכטערן צו זעהען וואר. — דער שניידער-קאָניג יאָהאַן אונד זיינע ביידען מיניסטער וואורדען נון צום טאָדע פֿערורטהיילט. פֿאָר דער הינריכטונג אָבער וואורדען זיא וויא ווילדע טהיערע אין קעפֿיגען פֿאָן דאָרף צו דאָרף הערומגעפֿיהרט, אום זיא דען רעגיערענדען פֿירסטען צו צייגען. דאַנן וואורדען זיא אונטער לייטען פֿערווינשונגען דעם פֿאָלקעס נאָך מינסטער צוריקגעבראַכט, וואָ דיא הינריכטונג אם 22-טען יענער 1536 פֿאָללצאָגען וואורדע. דיא הענקער באַנדען דען קאָניג אן איינען בוים אונד צוויקטען איהם מיט גליהענדען צאַנגען איין שטיק פֿלייש נאָך דעם אנדערען הערונטער. ענדליך דורכשטיעס מאן איהם דאס הערץ מיט איינעם גליהענדען דאָלכע. אויף דעראַרטיגע וויזע וואורדען אויך זיינע מיניסטער הינגעריכטעט. איהרע טאָדטען קאָרפּער אָבער וואורדען אין דרייא אייזערנען קעפֿיגען אלס וואַרנענדעס ביישפּיעל אן דעם האָכסטען טהורמע דער שטאדט אויפֿגעהענגט.

אונטער דעניעניגען, וועלכע דורך דאס שווערט דעס פּאָפּסטען יאָהאַן געפֿאַללען וואַרען, וואר אויך איין אנפֿערוואַנדטער דעס קאַיזערס קאַרל.

אבטאַנדדרייסיגסטעס קאַפּיטעל.

וועהרענד יענער שרעקליכען גרייעל-טהאַטען אין מינסטער האטטע קאַיזער קאַרל איינען קריעגס-צוג נאָך נאָרד-אַפֿריקא אונטערנאָממען. אין אלגיער האטטע זיך דאַמאלס איין טירקישער זעע-רייבער, נאַמענס כאַירעדדין, דען טהראָן פֿאָן אלגיער געוואַלטזאַם אנגעאייגנעט. ער עראָבערטע אויך דיא פּראָווינץ טוניס, נאַכדעם ער דערען פֿריהערן הערשער פֿערטריעב. כאַירעדדין וואָללטע אָבער אויך אין אייראָפּא עראָבערונגען מאַכען; ער קאַם מיט זיינען רויבשיפֿפֿען נאָך דען קיסטען פֿאָן איטאַליען אונד שפּאַניען, פֿיעלע טויזענדע קאַטהאָליקען וואַרען בערייטס פֿאָן איהם נאָך אַפֿריקא פֿאָרטגעשלעפּפּט אונד צו שקלאַווען פֿערקויפֿט וואָרדען. —

דיעזעם דורפֿטע קאַיזער קאַרל ניכט רוהיג צוזעהען. אים זאָממער דעס יאהרעס 1535 צאָג ער מיט זיינען קריעגס-שיפֿפֿען נאָך טוניס. עס קאַם באַלד צו איינער שלאַכט, וואָביא דיא טירקישע אַרמעע דעס כאַירעדדין איינע פֿאָללשטענדיגע ניעדערלאַגע ערליטטען האטטע. דורך דיעזען גלענצענדען זיעג קאָננטע קאַיזער קאַרל 22000 קאַטהאָליקען, וועלכע אלס שקלאַפֿען פֿערקויפֿט וואַרען, ווידער בעפֿרייען. אָבער דיא יודען אין טוניס האטטען איבער דיעזען זיעג דער קאַטהאָליקען פֿיעל צו קלאַגען. פֿיעלע דערזעלבען וואורדען ערשלאַגען, פֿיעלע שטאַרבען פֿאָר הונגער אונד דורסט, אונד דיא איבערלעבענדען וואורדען אלס געפֿאַנגענע נאָך אייראָפּא געשלעפּפּט אונד אלס שקלאַווען פֿערקויפֿט, דיא אָבער נאַכהער פֿאָן דען יידישען געמיינדען איטאַליענס אום שווערעס געלד אויסגעלאָזט וואורדען.

אלס נון קאַיזער קאַרל אויף זיינעם זיעגעס-צוגע פֿאָן טוניס אין ראָם איינגעטראָפֿפֿען וואר, פֿערלאַנגטע ער פֿאָן פּאַפּסט פּויל .III, אלס לאָהן פֿיר זיינע קאַטהאָליקען-בעפֿרייאונג אין טוניס, דיא שטרענגע אינקוויזיציאָן געגען דיא מאַראַנען אין פּאָרטוגאַל. —

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

יודען, זאָנדערן אויך די כריסטען קיינע גלייכבערעכטיגונג מיט דער מאָהאממעדאנישען בעפֿאָלקערונג געניעסען. אין בעצוג היערויף ווירד אויס וויען פֿאָלגענדעס בעריכטעט: „דער פּאפּסט פֿאָדערטע זאָעבען אונזערען מיניסטער דעם אייסערן, באראָן פֿאָן האימערלע, אויפֿס נאכדריקליכסטע אויף, דורך זיינען איינפֿלוס דאהין צו ווירקען, דאס די מאדרידער קאָנפֿערענץ ניכט בלאָס פֿיר דען שוטץ דער יודען, זאָנדערן אויך פֿיר דען שוטץ דער כריסטען אין מאראָקקא זאָרגע טראגען מאָגע! באראָן האימערלע פֿערשפּראך זאָגלייך, דיעזעם וואונשע דעם פּאפּסטעס נאך בעסטען קרעפֿטען געניגע צו לייסטען. אין דער טהאט איבערזאנדטע אונזער מיניסטער דעם אייסערן אן די מאדרידער קאָנפֿערענץ אינפֿערציגליך פֿאָלגענדען אנטראג: „דער בערלינער פֿערטראג שפּריכט ניכט דירעקט אויס, דאס אים אָריענטע די י ו ד ע ן די גלייכשטעללונג צו ערהאלטען האבען. אין דיעזעם פֿערטראגע הייסט עס פֿיעלמעהר, דאס „אללע קאָנפֿעססיאָנס-גענאָססענשאַפֿטען" גלייכבערעכטיגט זיין מיססען; דא ניעמאנד וועגען זיינער רעליגיאָזען איבערצייגונג אין זיינען בירגערליכען אונד פּאָליטישען רעכטען פֿערקירצט ווערדען דארף. איך שטעללע דאהער דען אנטראג, דאס אויך די קאָנפֿערענץ אין מאדריד זיך ניכט דאהין אויסשפּרעכען מאָגע, דאס בלאָס די י ו ד ע ן אין מאראָקקא די גלייכשטעללונג ערהאלטען מיססען, זאָנדערן דאס „אללען קאָנפֿעססיאָנס-גענאָססענשאַפֿטען". וויא אים אָריענטע, אויך אין מ א ר א ק ק א די גלייכבערעכטיגונג צוערקאנט ווערדע! שפּריכט מאן פֿאָן „אללען קאָנפֿעססיאָנס-גענאָססענשאַפֿטען", זאָ זינד יא היערינטער אויך די יודען פֿערשטאנדען. וויר געווינגען אבער היעבייא, דאס וויר אויך דען כריסטען אין מאראָקקא בייא דיעזער געלעגענהייט די גלייכבערעכטיגונג עררינגען!" — (עס אונטערליעגט קיינעם צווייפֿעל, דאס די מאדרידער קאָנפֿערענץ דיעזען גערעכטען אונד קלוגען אנטראג גערנע אנגעהמען ווירד. אינס זעלבסט ערשיינט עס פֿיעל צוועקמעסיגער, ווען היעבייא ווירקליך פֿאָן „אללען קאָנפֿעססיאָנס-גענאָססענשאַפֿטען" געשפּראָכען ווירד. ווערע נור פֿאָן דען יודען אלליין די רעדע, זאָ ווירדע זיך היעדורך דער האס דער מאָהאממעדאנישען בעפֿאָלקערונג געגען די יודען בעדייטענד שטייגערן. אללענפֿאללס ווערדען די כריסטען אין מאראָקקא איהרע גלייכשטעללונג צום טהיילע דען יודען צו פֿערדאנקען האבען, דא דיעזע די פֿעראנלאססונג דאצו וואַרען, דאס אין מאדריד איינע קאָנפֿערענץ איבערהויפּט צוזאממענגעטרעטען!)

* (די יודען אין אָסט-רומעליען.) אים לאָנדאָן ווירד בעריכטעט: „פֿאָר וועניגען טאגען וואורדען דעם פּארלאמענטע אללע אקטענשטיקע פֿאָרגעלעגט, וועלכע אויף אָסט-רומעליען (זיד-בולגאריען) זיך בעציעהען. אויס דיעזען געהט הערפֿאָר, דאס די בולגארישע בעפֿאָלקערונג געגען די טירקען אונד יודען די אונערהאָרטעסטען געוואלט-טהאטען פֿעראיבען, אָהנע דאס די רעגיערונג אָדער דאס געריכט העגעגען איינשרייטעט. אלעקאָ פּאשא, דער גובערנער פֿאָן אָסט-רומעליען, דער איינסט טירקישער געזאנדטער אין וויען וואר, איזט אלס היסענפֿיינד בעקאננט. זאָ קאָממט עס, דאס די טירקען אונד יודען דער לוינע דער ראָהען בולגארען איסליעפֿערט. לויט בעריכט דעם ענגלישען קאָנזולס אין אָסט-רומעליען ווירד אין בולגאריע וועגען מאָרד, רויב אָדער פֿריען-שענדונג האָכסטענס צו איינינגען טאגען האפֿט פֿעראורטהיילט. זאָ איזט עס קיין וואונדער, ווען טירקען אונד יודען געוואלטזאם אויס איהרען בעזיטצונגען געטריעבען ווערדען!" (די מאדרידער קאָנפֿערענץ, וועלכע מיט דער רעגעלונג דער יודען-פֿערהעלטניססע אין מאראָקקא זיך בעפֿאסט, זאָללטע איהרע אויפֿמערקזאמקייט אויך דער לאגע דער יודען אין בולגאריען צווענדען, דא אויך היער איינע גרינדליכע אבהילפֿע אונבעדינגט נאָטהיג איזט!)

* (גראף זיטשי פֿעררארים — טאָדט.) וויר האבען איבער דען צוויי-קאמפֿ, דער אם 24-טען דיעזעס צווישען דעם געוועזענען שטאאטס-סעקרעטער אים מיניסטעריום דעם אינערן, גראַפֿען זיטשי פֿעררארים, אונד דעם גראַפֿען שטעפֿאן קאראָלי שטאטטגעפֿונדען, זיינערצייט בעריכטעט. נאך איינעם זעהר שמערצליכען טאָדעס-קאמפֿע, דער פֿיער טאגע דויערטע, גאב דער אונגליקליכע גראף פֿרייטאג אום האלב צוועלף איהר פֿאָרמיטטאגס זיינען גייסט אויף. פּראָפֿעססאָר ליטניצער האטטע דען שווער פֿערוואונדעטען זאָגלייך אלס „אונרעטטבאר" ערקלערט. דא די קוגעל זיינען קאָרפּער דורכבאָהרט האטטע, זאָ וואר פֿיר איינע וויעדערגענעזונג קוים אויך נור איין שאטטען פֿאָן האָפֿפֿנונג דענקבאר. דער „רעגימענטס-ארצט" דר' טיראָך, דער בעציגליך זאָלכער פֿעללע נאַטירליך איינע גראָססערע פּראקסיס האטטע, וואָללטע טראָטצדעם ניכט אללע האָפֿפֿנונג אויפֿגעבען, דא איהם בערייטס ביישפּיעלע פֿאָרגעקאָממען, וואָ די פֿינדליכע קוגעל איינעם סאָלדאטען דען קאָרפּער דורכבאָהרטע אונד דיעזער דעננאָך אם לעבען ערהאלטען ווערדען קאָננטע. דיעזער רעגימענטס-ארצט ליעס זעהר הייפֿיג זאָלך' שטארקע איינרייבונגען מיט אייז פֿאָרנעהמען, דאס היעצו מעהרערע דיענער פֿערווענדעט ווערדען מיססטען. נאך קורץ פֿאָר דעם איינגעטרעטענען טאָדע וואורדע איינע זאָלכע איינרייבונג פֿאָרגענאָממען, בייא וועלכער דער קראנקע ביטטער-לעכעלנד בעמערקטע: „דיעזעס היילפֿער-פֿאהרען איזט זעלבסט פֿיר איין ראָס צו שטארק!" — דער זעהר געבילדעטע יונגע גראף ליעס זיינען פֿאטער צום בעטטע רופֿען, דעם ער זאגטע: „היינטע איזט פֿרייטאג", היינטע איזט עס מיט מיר אויס, דא פֿרייטאג איין „אונגליקסטאג" איזט!" קורץ פֿאָר זיינעם טאָדע ליעס ער זיינען פֿאטער, זיינע מוטטער, זיינע ביידען ברידער אונד אללע נאהען פֿערוואנדטען אן זיין בעטט קאָממען, אן די ער פֿאָלגענדע ביטטע ריכטעטע: „דא איך פֿאָן אייך פֿיר אללע עוויגקייט שיידען מוס, פֿערשפּרעכט מיר אין דיעזער פֿייערליכען שטונדע, דאס איהר וועגען מיינער פּערזאָן ניעמאנדען פֿערפֿאָלגען ווערדעט! פֿערשפּרעכט מיר, דאס איהר מיינעטוועגען אן ניעמאנדעם ראכע איבען ווערדעט! איך פֿערגעבע אונד פֿערצייהע אללען מיינען פֿיינדען פֿיר די קרענקונגען אונד ליידען, די זיא מיר צוגעפֿיגט האבען, פֿאָן דענען איך נור דורך דען טאָד בעפֿרייט ווערדען קאנן!" — דורך דיעזע עדעלמיטהיגע אייסערונג טיעף ערשיטטערט, פֿערליעסען אללע דען קראנקען, אום איהן דורך איהר יאממערן ניכט אויפֿצורעגען. בלאָס דער קאממער-דיענער אונד דער סעקרעטער בליעבען אם בעטטע דעם קראנקען צוריק. קורץ פֿאָר האלב 12 איהר שפּראנג דערזעלבע פּלאָטצליך אויס דעם בעטטע אונד זאנק דעם קאממער-דיענער אין די ארמע. דער סעקרעטער שפּראנג איילענדס הינצו, אונד ביידע היעלטען דען קראנקען איינינע מינוטען אין איהרען ארמען, וועהרענד דעססען זיא נאך דען אנגעהאָריגען, די אין איינעם נעבען-צימ-מער זיך בעפֿאנדען, אים היילפֿעליסטיגנ ריעפֿען. אלס דיעזע ערשיענען, האטטע דער אונגליקליכע אין דען ארמען דעם קאממער-דיענערס אונד דעם סעקרעטערס בערייטס זיינע זעעלע אויסגעהויכט. די הערביינעאיילטען ארצטע בעהויפּטען, דאס דער פּלאָטצליכע טאָד אין פֿאָלגע איינעם „הערצשלאגעס" איינטראט, דא דאס בלוט אין שטאָקונג געראטהען וואר. די אונגליקליכע מוטטער שטירצטע פֿאָר דעם בעטטע איהרעס זאָהנעס צוזאממען, אונד עס דויערטע לאנגע, ביז זיא אויס דער שווערען אָהנמאכט וויעדער צום בעוואוסטזיין געבראכט ווערדען קאָננטע. דער פֿאלל האלט אללע קרייזע דער הויפּטשטעדטישען בעפֿאָלקערונג אין טיעפֿער אויפֿרעגונג. גראף שטעפֿאן קאראָלי בעפֿינדעט זיך זייט איינינגען טאגען אין וויען. עס וועהרע טרייריג, ווען דער מאנן נאָך שטראָפֿלאָז אויסגינגע, עבען וויל איין מאָרד דורך אין „דועלל" אין אונגארן זעלטען די פֿערדיענטע שטראָפֿע ערהאלט, הייפֿען זיך די „דועללע" אין זאָלך' ערשרעקענדער ווייזע. עס זאָללטע איינמאל דיעזער טעגליך צונעהמענדען פֿערווילדערונג, וועלכע דער גאנצען אונגא-

---

פֿאָליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(65-טע פֿאָרטזעטצונג.)

„דער הימלישע פֿאטער איזט מיר ערשיענען, (ריעף יאָהאנן פֿאָן ליידען אויף דעם מארקטפּלאטץ צו מינסטער) אונד האט מיר דען אויפֿטראג ערטהיילט, די ביזהעריגע שלעכטע ווירטהשאַפֿט אבצושאַפֿפֿען אונד צוואָלף ריכטער אונטער מיינעם פֿאָרזיטצע אלס הערשער איינצוזעטצען; דענן מינסטער איזט דער בערג ציון אונד איך בין דער צווייטע מאָזעס, דער מיט דען הייפּטערן דער צוואָלף שטעממע איזראעלס רעגיערט." —

אייניגע וואָכען שפּעטער טראט ער מיט דעם פֿאָרשלאגע אויף, די פֿיעלווייבעריי איינצופֿיהרען, דענן זאָוויא קעניג סאלאמאָן מעהרערע ווייבער האטטע, זאָ דירפֿטען אויך די וויעדערטייפֿער מיט מעהרערען ווייבערן לעבען. — יאָהאנן זעלבסט הייראטעטע מעהרערע ווייבער אונד די איבריגען אהמטען זיינעם ביישפּיעלע נאך. — באלד אבער בעגניגטע זיך דער שניידערמייסטער יאָהאנן ניכט מיט דעם טיטעל „מאָזעס דער צווייטע", זאָנדערן וואָללטע אויך קעניג ווערדען. היעצו פֿערהאלף איהם איין עבענפֿאללס טאָללער גאָלדשמיעד, דער אָפֿפֿען אויף דעם מארקטע פֿאָר דעם גאנצען פֿאָלקע אויסגערופֿען האט: „דער הימעל איזט מיר ערשיענען אונד האט מיר געאָפֿפֿענבארט: יאָהאנן פֿאָן ליידען זאָלל איין קעניג זיין איבער דען גאנצען ערדבאָדען, איבער אללע קאיזער, קעניגע, פֿירסטען אונד געוואלטיגע, ער זאָלל אויסציעהען מיט זיינער שטארקען ארמעע אונד אללע קעניגע אונד פֿירסטען טאָדטען."

דאס גאנצע פֿאָלק שטימטע איבער דיעזע נייע פּראָ-פֿעצייהונג — אונד פֿאָן דעם גאנצען פֿאָלקע וואורדע נון יאָהאנן פֿאָן ליידען אלס קעניג בעגריססט. זיין ערסטעס געשעפֿט וואר, די ביזהעריגען צוואָלף ריכטער אבצוזעטצען. דאנן ריכטעטע ער זיך איינען האָף איין וויא איין קעניג. 28 טראבאנטען בילדעטען זיינע לייבוואכע. פֿאָן נון אן ערשיען ער איממער אין קעניגליכער פּראכט, דאס סצעפּטער אין דער האנד אונד זיין שארלאכראָטהער מאנטעל בליטצטע פֿאָן גאָלד אונד יו-וועלען. איהם צור זייטע גינגען שאָן געשמיקטע עדעל-קנאבען, די איין שווערט, איינע ביבעל, דען רייכס-אפּפֿעל אונד די קראָנע טרוגען.

אינצווישען אבער וואורדע די בעלאגערונגס-ארמעע אויסערהאלב דער שטאדט נאך אונד נאך פֿערשטערקט. די שטאדט וואורדע אומרינגט אונד אבגעשפּערט, קיינער דורפֿטע הערויסקאָממען. דא די צופֿוהרען פֿאָן לעבענס-מיטטעלן נאך מינסטער אבגעשניטטען וואַרען, זאָ ענטשטאנד באלד איין שרעקליכער הונגער אין דער שטאדט; דער נייע קעניג אבער טהאט ניכטס צור מילדערונג דער הונגערס-נאָטה, זאָנדערן רעגיערטע נאך גרויזאמער אונד יעדען טאג וואורדען מעהרערע הינגעריכטעט. די ארמען הונגערנדען, וועלכע שאָן מיט ווירצעלן, קרייטערן אונד בוים-בלעטטערן לעבטען, אומרינגטען מיט איהרען טאָדטבלייכען געזיכטערן דען קעניג, ווען ער אין זיינער פּראכט אונד העררליכקייט דורך די שטראססען צאָג, אונד בעטטעלטען אונד היילטען אום בראָד. —

איינע פֿאָן דען פֿיעלען פֿרויען דיעזעס שניידער-קאָניגס וואר דורך די נאָטה דעס פֿאָלקעס אונד דורך די גרויזאמקייט דעס קעניגס גערירט אונד זיא וואגטע אין געגענוואַרט אללער, איהרעם מאנגע צו זאגען: „יאָהאנן! איך קאנן דאך ניכט גלויבען, דאס אונזערעם גאָטטע מיט דעם עלענדע געדיענט איזט, דאס דוא איבער דיעזע שטאדט געבראכט האסט." — דא שריע איינער דער וויעדערטייפֿער איבער דיעזע בעליידיגונג דעם קעניגס לויט אויף; דער קעניג אבער זאה זיא בלאָס מיט איינעם פֿינסטערן האללענ-בליקע אן אונד זאגטע: „ווארטע, אויף דעם מארקטע ווערדע איך דיר שאָן אנטוואָרטען." — זאָגלייך ליעס ער דאס פֿאָלק אויף דעם מארקטפּלאטצע פֿערזאממעלן, ער זעלבסט ערשיען דאָרט מיט אללען זיינען ווייבערן, ליעס זיינע פֿרויא, וועלכע איהם פֿאָרווירפֿע געמאכט, ניעדערקניען — אונד ער זעלבסט שניטט איהר מיט זיינעם שווערטע דען קאָפּף אב. דא זאנגען די איבריגען ווייבער מיט העללער שטיממע דאס ליעד אויס דען פּזאלמען: „לאָבעט גאָטט אין דער האָהע!" (הללוהו במרומים.) אונד די מוזיק שפּיעלטע הערויף טאנץ-שטיקע. דער קעניג נאהם דאנן איינעם זיינער ווייבער בייא דער האנד אונד טאנצטע אויף אָפֿפֿענעם מארקטע אום די געטאָדטעטע פֿרויא הערום. די אנדערן ווייבער אונד דאס געזינדעל טאנצטען דאנן מיט אונד זאנגען דאבייא נאך פּזאלמען-ליעדער.

דער הונגער וואורדע אבער פֿאָן טאג צו טאג שרעקליכער, זאָ דאס זאָגאר די מיטטער איהרע איינענען קינדער געשלאכטעט האבען, אום זיא צו פֿערצעהרען. דער קאָמ-מאנדאנט דער בעלאגערונגס-ארמעע אויסערהאלב דער שטאדט ליעס אן די הונגרינגען בעוואָהנער דער שטאדט די אויפֿפֿאָרדערונג ערגעהען, זיך אויף גנאדע אונד אונגנאדע צו ערגעבען; אבער די פֿורכט פֿאָר דעם גרויזאמען יאָהאנן וואר שטערקער אלס די זעהנזוכט נאך ערלאָזונג